

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» щодо розширення компетенції міжнародного арбітражу (реєстр. № 12141 від 21 жовтня 2024 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 22 жовтня 2024 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 06 лютого 2025 року (протокол № 180) проект Закону про внесення змін до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» щодо розширення компетенції міжнародного арбітражу (реєстр. № 12141 від 21 жовтня 2024 року), поданий народними депутатами України Стефанчуком М.О., Калауром І.Р. та іншими (далі – Законопроект).

Так, згідно з пояснювальною запискою Законопроект розроблений з метою розширення компетенції міжнародного комерційного арбітражу, наближення України до світових стандартів арбітражного розгляду, покращення стану правової системи нашої держави як «дружньої» до арбітражної юрисдикції, а також розвиток України як місця інвестиційного арбітражу.

Для досягнення поставленої мети Законопроектом запропоновано внести зміни до статті 1 «Сфера застосування» Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (далі – Закон) і передбачити, що до міжнародного комерційного арбітражу (далі – МКА) можуть за угодою сторін передаватися спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, що виникають при здійсненні зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, не лише якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін спору знаходиться за кордоном, але і якщо сторони явно домовились про те, що предмет арбітражної угоди пов'язаний більш ніж з однією країною, або одне з наступних місць знаходиться за межами держави, в якій сторони мають свої комерційні підприємства: визначене у арбітражній угоді місце арбітражу; будь-яке місце, в якому повинна бути виконана значна частина зобов'язань, що виникають із договірних або інших цивільно-правових відносин; місце, з яким найбільш тісно пов'язаний предмет спору.

Також Законопроектом передбачено, що до компетенції МКА відносяться спори за участю інвестора та держави (її органів та установ) або міжурядової організації у зв'язку зі здійсненням інвестиційної діяльності на території України чи іншої держави, які виникають на підставі міжнародного договору, закону України, іншого нормативного акту або угоди сторін, яка міститься у контракті чи іншому документі.

Аналогічні зміни пропонується також внести до Положення про Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України (Додаток № 1 до Закону).

На думку суб'єктів законодавчої ініціативи, прийняття Законопроекту дозволить розвивати Україну як привабливу юрисдикцію для вирішення міжнародних комерційних спорів та міжнародних інвестиційних спорів, покращить її імідж на міжнародній арені, надасть можливість зменшити витрати Державного бюджету України на здійснення захисту інтересів України під час розгляду таких спорів за участю іноземного інвестора та України, а також сприятиме розвитку ринку юридичних послуг та притоку інвестицій в Україну.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) за результатами аналізу положень Законопроекту не заперечує його прийняття з урахуванням висловлених зауважень. Зокрема ГНЕУ звертає увагу на запропоновану редакцію пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Законопроекту, яким передбачено, що «зміни, внесені цим Законом, поширюються також на арбітражні угоди, укладені до набрання ним чинності». З цього припису випливає, що «зміни, внесені цим Законом», поширюються на всі арбітражні угоди, укладені між юридичними особами до набрання ним чинності незалежно від їх змісту, а також від того, чи погоджуються її сторони на таке поширення. ГНЕУ зазначає, що викладене не відповідає новій редакції частини першої статті 1 Закону, згідно з якою спори до міжнародного комерційного арбітражу можуть передаватися за угодою сторін. За цих умов, на переконання ГНЕУ, було б доцільним уточнити зміст пункту 2 розділу II Законопроекту, визначивши в ньому, що запропоновані у зміни щодо розширення компетенції міжнародного арбітражу поширюються на арбітражні угоди, укладені до набрання ним чинності.

Також ГНЕУ висловлює зауваження щодо застосування терміну «типові арбітражні застереження» у підпунктах 2, 3 пункту 3 розділу II «Прикінцеві положення», оскільки визначення змісту цього терміну не надається ні в Законі, ні у Законопроекті, що може призвести до неоднозначного тлумачення відповідних положень та, як наслідок, до ускладнень при їх застосуванні на практиці.

Комітет Верховної Ради України з питань транспорту та інфраструктури за результатами опрацювання положень Законопроекту підтримав його прийняття за основу, а також у своєму висновку зазначив, що Міністерство розвитку громад та територій України, Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України, Державна служба морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України повідомили про відсутність пропозицій та зауважень.

Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу, розглянувши на своєму засіданні Законопроект, визнав його положення такими, що регулюються національним законодавством країн-членів Європейського Союзу та не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини за результатами опрацювання положень Законопроекту підтримав його прийняття.

Міністерство юстиції України за результатами опрацювання положень Законопроекту не висловило своїх пропозицій та зауважень, однак звернуло увагу, що на розгляді Верховної Ради України перебуває внесений Кабінетом Міністрів України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності арбітражів» (реєстр. № 5347 від 08 квітня 2021 року), яким пропонується більш комплексно врегулювати діяльність арбітражних інституцій та розширити арбітрабельність спорів, що можуть бути передані на вирішення МКА.

Міністерство економіки України, опрацювавши положення Законопроекту, зазначило про відсутність до нього зауважень та пропозицій.

Міністерство фінансів України у своєму експертному висновку зазначило про відсутність зауважень до положень Законопроекту та проінформувало, що його реалізація не впливатиме на дохідну частину державного бюджету та не потребуватиме видатків Державного бюджету України.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку за результатами опрацювання положень Законопроекту зазначила про відсутність до нього зауважень, а також проінформувала, що прийняття Законопроекту в поданій редакції не потребуватиме розробки Комісією нових нормативно-правових актів, а також приведення чинних нормативно-правових актів Комісії у відповідність із положеннями Законопроекту у разі набуття ним статусу Закону України.

Національна асоціація адвокатів України підтримала прийняття Законопроекту та зазначила, що запропоновані в ньому зміни до законодавства зроблять Україну кращим і привабливішим місцем арбітражу та покращать її інвестиційну привабливість.

Міжнародний комерційний арбітражний суд підтримали прийняття даного Законопроекту та зазначили, що його прийняття зробить арбітражне законодавство таким, що відповідає найкращим світовим практикам у питанні арбітрабельності спорів, стане кроком повної імплементації в Закон відповідних положень Типового закону ЮНІСТРАЛ про міжнародний арбітраж.

Торгово-промислова палата України зазначила, що підтримує прийняття Законопроекту, оскільки це сприятиме розвитку України як проарбітражної держави.

Так, обговоривши положення Законопроекту з урахуванням висловлених до них зауважень і пропозицій, Комітет дійшов висновку про необхідність доопрацювання під час підготовки до другого читання положень Законопроекту в частині передання на розгляд МКА спорів на підставі законів України, інших нормативно-правових актів, а також щодо інших питань в межах правового регулювання Законопроекту. У зв'язку з цим члени Комітету пропонують застосувати частину першу статті 116 Регламенту Верховної Ради України.

Відповідно до статті 6 Основного Закону України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи

законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Положеннями Конституції України передбачено, що судоустрій, судочинство визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

З огляду на зазначене, враховуючи приписи статей 93, 111, 114, 116 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного тринадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» щодо розширення компетенції міжнародного арбітражу (реєстр. № 12141 від 21 жовтня 2024 року), поданий народними депутатами України Стефанчуком М.О., Калауром І.Р. та іншими, та за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу.

2. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду цього законопроекту відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у його тексті, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України голову підкомітету з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини та альтернативного розв'язання спорів Бабій Р.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

